

LUYỆN TẬP VIẾT ĐOẠN VĂN TỰ SỰ

KẾT QUẢ CẨM ĐẠT

Hiểu khái niệm, nội dung và nhiệm vụ của đoạn văn trong văn bản tự sự, từ đó viết được các đoạn văn tự sự.

I - ĐOẠN VĂN TRONG VĂN BẢN TỰ SỰ

1. Đoạn văn là bộ phận của văn bản. Trong văn bản tự sự, mỗi đoạn văn thường có câu nêu ý khái quát, gọi là câu chủ đề. Các câu khác diễn đạt những ý cụ thể nhằm thuyết minh, miêu tả, giải thích, mở rộng,... triển khai làm rõ ý khái quát.
2. Mỗi văn bản tự sự thường gồm nhiều loại đoạn văn với những nhiệm vụ khác nhau : đoạn (các đoạn) của phần mở bài có nhiệm vụ giới thiệu câu chuyện ; các đoạn ở thân bài kể diễn biến của các sự việc, chi tiết ; đoạn (các đoạn) kết bài kết thúc câu chuyện, tạo ấn tượng mạnh tới suy nghĩ, cảm xúc của người đọc.
3. Nội dung mỗi đoạn văn tuy khác nhau (tả cảnh, tả người, kể sự việc, biểu cảm,...), nhưng đều có chung nhiệm vụ là thể hiện chủ đề và ý nghĩa của văn bản.

II - CÁCH VIẾT ĐOẠN VĂN TRONG BÀI VĂN TỰ SỰ

1. Trong bài *Lập dàn ý bài văn tự sự*, chúng ta được nghe nhà văn Nguyễn Ngọc kể : “cái truyện ngắn này sẽ bắt đầu bằng một khu rừng xà nu – mà tôi sẽ ra sức tả một cách hết sức tạo hình [...] và truyện sẽ kết thúc bằng một cảnh rừng xà nu, như một vĩ thanh cứ xa mờ dần và bất tận [...].”

Viết *Rừng xà nu*, nhà văn Nguyễn Trung Thành (tức Nguyễn Ngọc) mở đầu và kết thúc tác phẩm như sau :

– Mở đầu : *Làng ở trong tầm đại bác của đồn giặc. Chúng nó bắn, đã thành lệ, mỗi ngày hai lần, hoặc buổi sáng sớm và xế chiều, hoặc đúng bóng và sẩm tối, hoặc nửa đêm và trớn gà gáy. Hầu hết đạn đại bác đều rơi vào ngọn đồi xà nu cạnh con nước lớn. Cả rừng xà nu hàng vạn cây không có cây nào không bị thương. Có những cây bị chặt đứt ngang nửa thân mình, đổ ào ào như một trận bão. Ở chỗ vết thương, nhựa úa ra, tràn trề, thơm ngào ngạt, long lanh nồng hè gay gắt, rồi dần dần bầm lại, đen và đặc quyện lại thành từng cục máu lón.*

Trong rừng ít có loại cây sinh sôi nảy nở khoẻ như vậy. Cạnh một cây xà nu mới ngã gục, đã có bốn năm cây con mọc lên, ngọn xanh ròn, hình nhọn mũi tên lao thẳng lên bầu trời. Cũng ít có loại cây ham ánh sáng mặt trời đến thế. Nó phóng lên rất nhanh để tiếp lấy ánh nắng, thứ ánh nắng trong rừng rọi từ trên cao xuống từng luồng lớn thẳng tắp, lóng lánh vô số hạt bụi vàng từ nhựa cây bay ra, thơm mõi màng. Có những cây con vừa lón ngang tầm ngực người lại bị đại bác chặt đứt làm đôi. Ở những cây đó, nhựa còn trong, chất dầu còn loãng, vết thương không lành được, cứ loét mãi ra, năm mười hôm thì cây chết. Nhưng cũng có những cây vượt lên được đầu người, cành lá sum sê như những con chim đã đủ lông mao, lông vũ. Đạn đại bác không giết nổi chúng, những vết thương của chúng chóng lành như trên một thân thể cường tráng. Chúng vượt lên rất nhanh, thay thế những cây đã ngã... Cứ thế hai ba năm nay rừng xà nu uốn tẩm ngực lớn của mình ra, chè chỏ cho làng...

Đứng trên đồi xà nu ấy trông ra xa, đến hết tầm mắt cũng không thấy gì khác ngoài những đồi xà nu nối tiếp tới chân trời.

– Kết thúc : Túi lại ra đi. Cụ Mết và Dít đưa anh ra đến cửa rừng xà nu gần con nước lớn. Trận đại bác đêm qua đã đánh ngã bốn năm cây xà nu to. Nhựa úa ra ở những vết thương đang đọng lại, lóng lánh nắng hè. Quanh đó vô số những cây con đang mọc lên. Có những cây mới nhú khỏi mặt đất, nhọn hoắt như những mũi lê.

Ba người đứng ở đấy nhìn ra xa. Đến hút tầm mắt cũng không thấy gì khác ngoài những rừng xà nu nối tiếp chạy đến chân trời.

a) Theo anh (chị), các đoạn văn trên có thể hiện đúng như dự kiến của tác giả không ? Nội dung và giọng điệu của các đoạn văn mở đầu và kết thúc có nét gì giống nhau, khác nhau ?

b) Anh (chị) học được điều gì ở cách viết đoạn văn của Nguyên Ngọc ?

2. Trong câu chuyện về hậu thân của chị Dậu ở bài *Lập dàn ý bài văn tự sự*, một bạn học sinh đã viết như sau :

Vậy là chị được cử về Đông Xá, về cái làng quê bé nhỏ, nghèo khổ của chị. Vừa đặt chân tới con đèo cao, con đèo chấn ngang mấy nếp nhà lụp xụp, chị Dậu chợt nhìn thấy ở chân trời phía đông một vùng hồng ửng lên /.../. Một đoàn người áo quần rách rưới, nhưng nét mặt ai cũng hồn hởi, từ trong làng đi ra. Người cầm gậy, kẻ cầm dao, cầm kiếm, vác cờ đỏ, ào tới vây lấy chị. Người nông dân khốn khổ tung chạy trốn trong cái đêm đen ấy bỗng úa nước mắt /.../. Cố nén xúc động, chị Dậu dang rộng đôi cánh tay như muốn ôm lấy mọi người, rồi nghẹn ngào nói :

– Cách mạng thành công rồi ! Cả dân tộc đã đứng dậy ! Bà con ơi, chúng ta hãy lên huyễn bắt bọn quan lại, phá kho thóc, chia cho dân nghèo.

a) Có thể coi đây là đoạn văn trong văn bản tự sự được không, vì sao ? Theo anh (chị), đoạn văn đó thuộc phần nào của “truyện ngắn” mà bạn học sinh định viết ?

- b) Viết đoạn văn này, bạn học sinh đã thành công ở nội dung nào, nội dung nào bạn còn phân vân và để trống? Anh chị hãy viết tiếp vào những chỗ để trống đó (dấu ba chấm) để cùng bạn hoàn chỉnh đoạn văn định viết.
3. Qua kinh nghiệm của nhà văn Nguyên Ngọc và thu hoạch từ hai bài tập trên, anh (chị) hãy nêu cách viết đoạn văn trong bài văn tự sự.

GHI NHỚ

- Có nhiều loại đoạn văn trong văn bản tự sự. Đoạn (các đoạn) mở bài giới thiệu câu chuyện ; các đoạn thân bài kể lại diễn biến của các sự việc ; đoạn (các đoạn) kết bài kết thúc câu chuyện, tạo ấn tượng đối với suy nghĩ, cảm xúc của người đọc, người nghe.
- Để viết đoạn văn tự sự, cần hình dung sự việc xảy ra như thế nào rồi lần lượt kể lại diễn biến của nó ; chú ý sử dụng các phương tiện liên kết câu để đoạn văn được mạch lạc, chặt chẽ.

III - LUYỆN TẬP

1. Một đoạn trích (từ *Ngữ văn 9*, tập hai) được chép lại như sau :

Tôi dùng xéng nhó đào đất dưới quả bom. Đất rắn. Những hòn sỏi theo tay tôi bay ra hai bên. Thỉnh thoảng lưỡi xéng chạm vào quả bom. Một tiếng động sắc đến gai người, cứa vào da thịt cô gái. Cô rùng mình và bỗng thấy tại sao mình lại quá chậm. Nhanh lên một tí! Vỏ quả bom nóng. Một dấu hiệu chẳng lành. Hoặc là nóng từ bên trong quả bom. Hoặc là mặt trời nung nóng.

Chị Thao thổi còi. Như thế là đã hai mươi phút trôi qua. Phương Định cẩn thận bỏ gói thuốc mìn xuống cái lỗ đã đào, châm ngòi. Dây mìn dài, cong, mềm. Cô khoá đất rồi chạy lại chỗ ẩn nấp của mình.

Hồi còi thứ hai của chị Thao. Tôi nép người vào bức tường đất, nhìn đồng hồ. Không có gió. Tim Phương Định cũng đập không rõ. Đường như vật duy nhất vẫn bình tĩnh phớt lờ mọi biến động chung là chiếc kim đồng hồ.

- Anh (chị) cho biết đoạn trích trên kể sự việc gì, ở phần nào, của văn bản tự sự nào ?
 - Đoạn trích chép ở đây có một số sai sót về ngữ kế, hãy chỉ rõ những chỗ sai đó rồi chữa lại cho hoàn chỉnh.
 - Từ sự phát hiện và chỉnh sửa đoạn trích trên, anh (chị) có thêm kinh nghiệm gì khi viết đoạn văn trong bài văn tự sự ?
- 2*. Viết một đoạn văn diễn tả cử chỉ và tâm trạng của cô gái trong 9 câu đầu đoạn trích truyện thơ *Tiễn dặn người yêu*.